

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 210 sahifa,
13-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Alohida ehtiyojga muhtoj bolalarga matematika darslarida integratsion yondashuvni amalga oshirish	10
Mamadjanova Ma'muraxon Kadirjanovna	
O'quvchilarda raqamli madaniyatni shakllantirishning nazariy asoslari.....	13
Boltayeva Go'zal Komilovna	
Inkluziv ta'lim sharoitida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini aniqlash metodologiyasi	21
D. Sh. Jo'rayeva, J. A. Jovliyev	
Bolalarda leksik-grammatik nutq kamchiliklarini bartaraf etishda kontekstli texnologiyalardan foydalanish	25
Abdullayeva Yoqutjon Qalandar qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	30
Abduvaliyeva Sabina Kurbonali qizi	
O'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	35
Aripov Shokirjon Olimovich, Raxmatillayeva Sug'diyona Muhammadjon qizi	
Pedagogik intuitsiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy metodikalar	39
Axmedov Jaloliddin Oribovich	
The Impact of AI-Generated English Learning Materials Based on Uzbek Rural Life on the Learning Motivation of Rural Students.....	42
Baxramova Malika Muzaffarovna	
Raqamli kutubxonalarda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish texnologiyalari va imkoniyatlari	47
Choriyeva Zarina Anvarbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida orfografik savodxonlikni shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari ...	50
D. Teshaboyev, M. Sotvoldiyeva	
Oliy ta'limda tblt metodik modeli asosida baholash tizimini takomillashtirish	53
Djurayeva Nargiza Kudratillayevna	
Yangi O'zbekiston ta'lim tizimida pedagogik etikaning rivojida xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	59
Dushayeva Nazokat Sharofiddinovna	
Uilyam Shekspir tragediyalarining o'zbek adabiyotidagi o'rni.....	62
Ergasheva Mehriyona	
Qizlarning oilaviy kompetensiyasi uchun ijodiy pedagogika: Koreya dizayn ta'limi modelini O'zbekiston kontekstiga moslash.....	65
G'ayratova Mohidil Zafar qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda umumrivojlantiruvchi mashqlardan foydalanish metodikasi	69
Maksetova Nurjamal Kuatovna	
Integrativ ta'lim muhitida bo'lajak surdopedagoglarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish	72
Malikova Xurshida Ikramovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarda ko'p uchraydigan tovush talaffuzi kamchiliklari va ularni bartaraf etishda lopedik usullar.....	75
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Talabalarga an'anaviy xonandalik ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	78
Muxammadova Ozoda Muzrabovna	
Hayotiy sifat tushunchasini psixologik mazmuni.....	82
N. G. Pulatova	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojlarga ega o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashning kompleks yondashuvlari	85
Nazarova Dildora Asatovna, Abdurashidova Feruza Qaxramonovna	
Inklyuziv ta'lim tizimida o'qituvchining ko'p qirrali pedagogik faoliyati va uning nazariy asoslari	89
Nazarova Dildora Asatovna, Axmedova Aziza Temurovna	

Xo'ja ahmad Yassaviy e'tiqod tarbiyasi haqida.....	93
<i>Norova Sevara Uyg'un qizi</i>	
Matritsa va uning determinanti mavzusini o'qitish orqali bo'lajak iqtisodchilarning analitik tafakkurini rivojlantirish texnologiyalari.....	97
<i>Nuriddinov Jalolxon Tursunboy o'g'li, Otaboyev Muxsinjon Muqimjonovich</i>	
Odam anatomiyasi darslarida interfaol va multimedia vositalaridan foydalanish yo'llari.....	104
<i>Nurmatov Norqobil Jo'rayevich, Qo'chqorova Moxira Dilmurod qizi, Boxodirova Nilufar Ikrom qizi</i>	
AQSh ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va bugungi kundagi rivojlanishi.....	110
<i>Orishev Jamshid Bahodirovich</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda xorijiy ta'limi tajribalari.....	116
<i>Pardayeva Gulbahor Jalg'ashovna</i>	
Kreativ ta'lim texnologiyalarining pedagogik mohiyati.....	119
<i>Sariboyev Nurali Abdunazarovich</i>	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning zamonaviy pedagogik tizimdagi o'rni.....	122
<i>Siddiqov Azamat Muhammadjon o'g'li</i>	
Konstruktiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida 4K ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	126
<i>Sobirova Sarvinoz Quvondiqovna</i>	
Criteria of Scientific Activity Implementation of Physical Culture Education Students.....	133
<i>Sapayev Ruzmat Radjapovich</i>	
O'smir yoshdagi o'quvchilarning ma'naviy ehtiyojlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	136
<i>Tilovova Qizlarxon Ishpulat qizi</i>	
PIRLS tadqiqotida so'rovnomalarning qamrov doirasida maktab muhiti.....	141
<i>To'qliyeva Matluba Boqiyevna</i>	
Onlayn til o'rganish platformalarining esl o'quvchilarining og'zaki nutq ishonchi (speaking confidence) ga ta'siri.....	146
<i>Tojiboyeva Shohistaxon, Omonova Nargiza</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirishda kommunikativ o'yinlarning ahamiyati.....	151
<i>Toshpo'latova Sevinch O'ral qizi</i>	
Maktab o'quvchilarining jismoniy sifatlarini tarbiyalashning samarali uslublari.....	155
<i>Turdiyev Azam Xasanovich</i>	
O'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda xalqaro baholash tizimini tatbiq etish imkoniyatlari.....	158
<i>Turobov Mamarajab Sodiq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda ijodiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	163
<i>Umirzoqova Surayyo Xudoyberdiyevna</i>	
Talabalarda perspektiv tasvir bajarishga oid ko'nikmani shakllantirishda CAD dasturlaridan amaliy foydalanish imkoniyatlari.....	165
<i>Valiyev A'zamjon Nematovich, Toxirov Sardorbek Muzaffar o'g'li</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda qo'llaniladigan usullar va vositalar.....	173
<i>Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	176
<i>Xudoyberdiyeva Dildora Nazarjon qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi.....	179
<i>Xusanova Nozimaxon Zuxriddin qizi</i>	
Sirdaryo viloyatida tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'at orqali estetik va ekologik ifodasi.....	182
<i>Yorlaqova Malika Ahmad qizi</i>	
The Relevance of Artificial Intelligence in Teaching the English Language.....	186
<i>Yusupova Gulnoza Mirzoyevna</i>	
Umumta'lim maktabida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kuzatiladigan nutq xususiyatlari.....	189
<i>Zairova Nigora</i>	

Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	193
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Педагогические технологии совершенствования физических качеств как основы здорового образа жизни	197
<i>Журабаев Абдукарим Маматкулович</i>	
Формирование духовно-нравственной компетентности будущих учителей как педагогическая проблема	200
<i>Зокиржонova Ф. Р., Рихситиллаева Д. Р., Меликузиева Ш. А.</i>	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	203
<i>Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович</i>	
Talaba yoshlarining ma'naviy madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar	205
<i>Xojametov Ajiniyaz Andriyanovich</i>	
Методика формирования познавательных интересов у младших школьников в процессе выполнения творческих заданий на уроках русского языка	207
<i>Юлдашева Тахмина Бону Гайратовна</i>	

SIRDARYO VILOYATIDA TABIAT VA MEHNAT JARAYONLARINING TASVIRIY SAN'AT ORQALI ESTETIK VA EKOLOGIK IFODASI

UDK 7.03:504(575.1)

Yorlaqova Malika Ahmad qizi

Guliston davlat pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada Sirdaryo viloyatining tabiiy-geografik xususiyatlari, sug'oriladigan dehqonchilik tizimi hamda mehnat madaniyatining tasviriy san'atdagi estetik va ekologik ifodasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda hududiy tabiat manzaralari, agrar mehnat jarayonlari va inson–tabiat munosabatlarining badiiy talqini ekologik ongning shakllantirish nuqtai nazaridan yoritilgan. Shuningdek, tasviriy san'atning o'quvchilarda tabiatga ehtiyotkor munosabatni shakllantirish, mehnatsevarlikni rivojlantirish, estetik didni tarbiyalash hamda milliy qadriyatlarga hurmatni mustahkamlashdagi pedagogik imkoniyatlari ochib berilgan. Tadqiqot natijalari hududiy materiallar asosida tashkil etilgan badiiy-ta'limiy faoliyat ekologik-estetik tarbiyani kuchaytirishda samarali vosita ekanligini ko'rsatadi. Maqolada fanlararo yondashuv asosida tabiat, mehnat va san'at o'rtasidagi uzviy bog'liqlik ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so'zlar: Sirdaryo viloyati, tasviriy san'at, ekologik tarbiya, mehnat madaniyati, estetik tarbiya, agrar muhit, hududiy yondashuv, pedagogik integratsiya.

Abstract: This article analyzes the aesthetic and ecological representation of the natural and geographical features, irrigated agriculture system, and labor culture of the Syrdarya region in fine arts. The study examines the artistic interpretation of regional landscapes, agrarian labor processes, and human–nature relationships from the perspective of developing ecological awareness. It also reveals the pedagogical potential of fine arts in fostering students' environmentally responsible attitudes, diligence, aesthetic taste, and respect for national values. The research findings demonstrate that artistic and educational activities based on regional materials serve as an effective tool for enhancing ecological and aesthetic education. Based on an interdisciplinary approach, the article substantiates the integral relationship between nature, labor, and art.

Key words: Syrdarya region, fine arts, ecological education, labor culture, aesthetic education, agrarian environment, regional approach, pedagogical integration.

Аннотация: В статье анализируется эстетическое и экологическое отражение природно-географических особенностей, системы орошаемого земледелия и культуры труда Сырдарьинской области в изобразительном искусстве. Рассматривается художественная интерпретация региональных пейзажей, аграрных трудовых процессов и взаимоотношений человека с природой с позиции формирования экологического сознания. Также раскрываются педагогические возможности изобразительного искусства в формировании у учащихся бережного отношения к природе, трудолюбия, эстетического вкуса и уважения к национальным ценностям. Результаты исследования показывают, что художественно-образовательная деятельность, организованная на основе региональных материалов, является эффективным средством усиления эколого-эстетического воспитания. На основе междисциплинарного подхода в статье научно обоснована взаимосвязь природы, труда и искусства.

Ключевые слова: Сырдарьинская область, изобразительное искусство, экологическое воспитание, культура труда, эстетическое воспитание, аграрная среда, региональный подход, педагогическая интеграция.

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida ekologik muammolarning tobora keskinlashib borayotgani, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish zaruratining ortib borishi hamda yosh avlodda ekologik mas'uliyatni shakllantirish ehtiyoji ta'lim tizimi oldiga sifat jihatidan yangi vazifalarni qo'yimoqda. Ayniqsa, hududiy xususiyatlarga tayangan holda ekologik va estetik tarbiyani uyg'unlashtirish masalasi zamonaviy pedagogikaning ustuvor ilmiy-amaliy yo'nalishlaridan biri sifatida dolzarflik kasb etmoqda ^[1]. Shu nuqtai nazardan, Sirdaryo viloyatining tabiiy-geografik sharoiti, sug'oriladigan dehqonchilikka asoslangan xo'jalik tizimi ^[2] hamda mehnat madaniyati o'ziga xos tadqiqot maydoni sifatida alohida ilmiy qiziqish uyg'otadi va chuqur o'rganishni talab qiladi.

Sirdaryo viloyatida yer va suv resurslari, rivojlangan irrigatsiya tarmoqlari, dalalarda kechadigan mavsumiy mehnat jarayonlari hamda qishloq turmushining rang-barang ko'rinishlari nafaqat iqtisodiy faoliyatning asosini tashkil etadi, balki ijtimoiy ong, estetik qarashlar va madaniy ifodaning shakllanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ushbu jarayonlar inson va tabiat o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning muhim ko'rinishi sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur omillar tasviriy san'atda tabiat manzaralari, mehnat jarayonlari, daladagi inson obrazi hamda suv bilan bog'liq turmush lavhalarini orqali badiiy ifodalanib, o'ziga xos estetik mazmun kasb etadi [3].

Shu jihatdan, hududiy tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'atdagi aksini ilmiy asosda tahlil qilish ekologik ongni shakllantirish, mehnatsevarlikni tarbiyalash hamda estetik didni rivojlantirishning integrativ mexanizmlarini aniqlash imkonini beradi. Bunday yondashuv ta'lim jarayonida nazariy bilimlar bilan amaliy kuzatishlarni uyg'unlashtirishga xizmat qiladi hamda o'quvchilarning atrof-muhitga ongli munosabatini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning obyekti Sirdaryo viloyatining tabiiy-geografik muhiti hamda agrar mehnat jarayonlarining tasviriy san'atdagi ifodasidan iborat. Tadqiqot predmeti esa mazkur jarayonlarning ekologik-estetik mazmuni va ularning pedagogik imkoniyatlarini aniqlash bilan bog'liqdir. Tadqiqotning maqsadi Sirdaryo viloyatida tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'at orqali estetik va ekologik ifodasini ilmiy-pedagogik jihatdan asoslab berishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: hududning tabiiy-geografik va agrar xususiyatlarini tavsiflash; mavzuga oid ilmiy adabiyotlarni tizimli tahlil qilish; tasviriy san'atda tabiat va mehnat uyg'unligining ifodalanish xususiyatlarini ochib berish; mazkur yo'nalishning ekologik-estetik tarbiyadagi pedagogik ahamiyatini asoslash hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mavzuga oid ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, ekologik madaniyat va zamonaviy san'at o'rtasidagi bog'liqlik masalasi bir qator tadqiqotchilar tomonidan turli rakurslarda yoritilgan. Xususan, D. Rasulov ekologik madaniyatni shaxs ma'naviyati bilan uzviy bog'liq bo'lgan hamda san'at vositasida shakllanadigan ijtimoiy qadriyat sifatida talqin etib, tasviriy ifodaning ekologik dunyoqarashni rivojlantirishdagi roliga alohida e'tibor qaratadi [1].

R.Z. Xayrov esa bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida rangtasvir va qalamtasvir fanlarining kasbiy-estetik kompetensiyalarni shakllantirishdagi ahamiyatini ilmiy asoslaydi.

Mavzuning hududiy jihatlari bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda Sirdaryo viloyatining dehqonchilik hayoti, qishloq mehnati hamda milliy manzaralarining zamonaviy o'zbek tasviriy san'atida badiiy talqin qilinishi yoritilgan [3]. Talabalarni rassomlar ijodi bilan tanishtirish, kuzatish va tahlil qilishga o'rgatish orqali estetik idrokni rivojlantirish masalasi ham alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki mazkur yondashuv hududiy materiallarni ta'lim jarayoniga samarali tatbiq etish uchun muhim metodik asos yaratadi [4].

Shuningdek, Sirdaryo viloyati tarixiy obidalari va madaniy merosining badiiy talqini hamda estetik ifodasi bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlar ushbu hududning tasviriy san'at uchun boy va rang-barang manba ekanligini tasdiqlaydi.

Sharqona estetik tafakkur va badiiy tarbiya masalalari bo'yicha N. Jumaboyevning tadqiqotlarida go'zallik, axloq va tarbiya o'rtasidagi uzviy bog'liqlik ochib berilib, san'at shaxs kamolotining muhim vositasi sifatida talqin etiladi [7]. Kompozitsiyani o'qitishda innovatsion metodlarning ahamiyati haqidagi ilmiy qarashlar esa tasviriy san'atni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan boyitish zarurligini ko'rsatadi [8].

Tahlil qilingan ilmiy manbalardan ko'rinadiki, ekologik tarbiya, mehnat madaniyati va tasviriy san'atning o'zaro aloqadorligi masalalari muayyan darajada o'rganilgan. Biroq aynan Sirdaryo viloyati misolida tabiat, agrar mehnat jarayonlari va ularning tasviriy san'atdagi ifodasini ekologik-estetik hamda pedagogik nuqtai nazardan kompleks tarzda tadqiq etish yetarli darajada yoritilmagan.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tizimli, qiyosiy-tahliliy, tavsifiy hamda umumlashtiruvchi metodlardan kompleks tarzda foydalanildi. Avvalo, mavzuga oid mahalliy va xorijiy ilmiy manbalar chuqur o'rganilib, ularda ilgari surilgan nazariy qarashlar o'zaro qiyosiy tahlil qilindi hamda ularning metodologik asoslari aniqlashtirildi [2]. Shu asosda Sirdaryo viloyatining tabiiy-geografik muhiti, sug'oriladigan dehqonchilik tizimi va mehnat madaniyatining tasviriy san'atdagi ifodasiga doir mavjud ilmiy yondashuvlar tizimlashtirilib, ularning umumiy va farqli jihatlari ochib berildi [5].

Tadqiqot jarayonida fanlararo yondashuv muhim metodologik tamoyil sifatida qabul qilindi. Xususan, ekologiya, pedagogika, san'atshunoslik hamda estetik tarbiya sohalariga oid ilmiy qarashlar o'zaro integratsiyalashgan holda tahlil qilindi [6]. Bunday yondashuv tabiat va mehnat jarayonlarini faqat iqtisodiy yoki badiiy hodisa sifatida emas, balki ijtimoiy, tarbiyaviy va madaniy omil sifatida kengroq talqin qilish imkonini berdi. Shu bilan birga, ushbu jarayonlarning inson tafakkuri va estetik didiga ta'siri ham alohida e'tiborga olindi.

Tasviriy san'atning ta'lim jarayonidagi imkoniyatlarini aniqlashda pedagogik kuzatish ^[4], konseptual tahlil hamda mazmuniy talqin usullaridan samarali foydalanildi ^[8]. Mazkur metodlar orqali san'at asarlarining o'quvchilarda ekologik ong va estetik qarashlarni shakllantirishdagi roli aniqlashtirildi.

Metodologik jihatdan hududga xos manzaralar, sug'orish jarayonlari bilan bog'liq mehnat faoliyati, daladagi inson obrazi hamda agrar turmushning estetik ifodasi asosiy analitik birliklar sifatida belgilandi. Ushbu birliklar negizida tasviriy san'at asarlarida mehnat va tabiatning aks ettirilish usullari, ularning badiiy ifoda vositalari, shuningdek, ekologik mazmuni va tarbiyaviy imkoniyatlari har tomonlama tahlil qilindi.

Natijada hududiy badiiy materiallarning ekologik-estetik tarbiya tizimidagi o'rni, ularning amaliy ahamiyati hamda ta'lim jarayonida qo'llash istiqbollari yanada aniqroq ilmiy asosda yoritib berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Sirdaryo viloyatining tabiiy-geografik xususiyatlari hamda agrar xo'jalik faoliyati hududning estetik tafakkuriga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Sug'oriladigan dalalar, yerga ishlov berish, suvni taqsimlash, mavsumiy mehnat jarayonlari va qishloq hayotining boshqa ko'rinishlari inson va tabiat o'rtasidagi amaliy hamda ma'naviy aloqani shakllantiradi. Ushbu aloqadorlik tasviriy san'atda nafaqat manzara yoki syujet sifatida, balki ekologik mazmun tashuvchi badiiy obraz darajasida namoyon bo'ladi ^[3].

Tasviriy san'atda daladagi mehnat jarayonlarining aks ettirilishi mehnatsevarlik, sabr-toqat, yerga hurmat va tabiatga ehtiyotkorlik kabi qadriyatlarni ifodalaydi. Ayniqsa, suv bilan bog'liq mehnat jarayonlarining badiiy talqini hududning ekologik ahamiyatini chuqurroq anglashga xizmat qiladi. Sirdaryo viloyatida suv resurslari hayotiy zarurat hisoblanganligi sababli, irrigatsiya bilan bog'liq mehnat manzaralari rassom uchun oddiy vizual detal emas, balki ekologik va ijtimoiy ramz vazifasini bajaradi ^[1]. Shu ma'noda, tasviriy san'at insonning tabiat bilan uyg'un yashash falsafasini estetik vositalar orqali ifodalaydi.

Olingan natijalar tasviriy san'atning pedagogik salohiyati yuqori ekanini ham ko'rsatdi. Hududiy materiallar asosida tashkil etilgan tasviriy faoliyat o'quvchilarda atrof-muhitni kuzatish, tabiatdagi rang va shakllarni anglash, mehnat jarayonlarini qadrlash hamda milliy turmush tarziga hurmat bilan qarash ko'nikmalarini rivojlantiradi ^[2]. Ayniqsa, mahalliy manzara va agrar mehnat sahnalarini kompozitsion ishlarda qo'llash o'quvchilarda ekologik mas'uliyat, obrazli tafakkur va estetik didni shakllantirishni kuchaytiradi ^[8].

Tahlillar shuningdek, ekologik-estetik tarbiya samaradorligini oshirishda Sharq falsafiy-estetik qarashlari muhim nazariy asos bo'lib xizmat qilishi mumkinligini ko'rsatdi. Go'zallik va axloqning uzviyligi, san'atning inson kamolotidagi o'rni hamda uning ma'naviy tarbiya bilan bog'liqligi haqidagi ilmiy qarashlar tasviriy san'atni ekologik ongni rivojlantiruvchi samarali vosita sifatida talqin etish imkonini beradi ^[6]. Natijada tabiat, mehnat va san'atning o'zaro uyg'unligi o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiluvchi yaxlit pedagogik tizim sifatida namoyon bo'ladi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari Sirdaryo viloyatining tabiat manzaralari va agrar mehnat jarayonlari tasviriy san'at uchun boy vizual, estetik hamda tarbiyaviy manba ekanini tasdiqlaydi. Ularni ta'lim jarayoniga maqsadli integratsiya qilish ekologik madaniyatni shakllantirish, mehnatga ijobiy munosabatni mustahkamlash hamda hududiy identifikatsiyani rivojlantirishda samarali natijalar beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari asosida shunday xulosaga kelish mumkinki, Sirdaryo viloyatining tabiiy-geografik muhiti, sug'oriladigan dehqonchilikka asoslangan mehnat madaniyati hamda tasviriy san'at o'rtasida mustahkam va uzviy bog'liqlik mavjud. Ushbu o'zaro aloqadorlik ekologik ongni shakllantirish, estetik didni rivojlantirish, mehnatsevarlikni mustahkamlash hamda milliy qadriyatlarga hurmat ruhini tarbiyalashda muhim pedagogik resurs sifatida namoyon bo'ladi.

Tabiat va mehnat jarayonlarining badiiy talqini nafaqat san'atshunoslik nuqtai nazaridan ahamiyatli, balki ta'lim-tarbiya jarayonini boyituvchi, uning mazmunini chuqurlashtiruvchi muhim omil hisoblanadi. Shu jihatdan, tasviriy san'at vositasida o'quvchilarda atrof-muhitga ongli munosabatni shakllantirish imkoniyatlari yanada keng ekanligi aniqlandi.

Shuningdek, tadqiqot davomida aniqlanishicha, hududiy xususiyatlarga asoslangan badiiy materiallardan foydalanish o'quvchilarning mavzuni chuqurroq anglashiga, ularning ijodiy tafakkuri va tasavvurini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu esa ta'lim jarayonida milliylik va zamonaviylik uyg'unligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Shunga ko'ra, quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

- *birinchidan*, tasviriy san'at darslarida Sirdaryo viloyatiga xos tabiat manzaralari hamda agrar mehnat jarayonlarini aks ettiruvchi mahalliy badiiy materiallardan keng va tizimli foydalanish lozim;

- *ikkinchidan*, ekologik-estetik tarbiya mazmunini boyitish maqsadida kompozitsiya, rangtasvir va amaliy mashg'ulotlar tarkibiga hududiy motivlarni izchil ravishda kiritish zarur;
- *uchinchidan*, o'quvchilarni tabiat va mehnat uyg'unligini chuqurroq badiiy idrok etishga yo'naltiruvchi metodik qo'llanmalar, ko'rgazmali vositalar hamda ijodiy topshiriqlar majmuasini ishlab chiqish maqsadga muvofiq;
- *to'rtinchidan*, tasviriy san'at, ekologiya va tarbiya yo'nalishlarini o'zaro integratsiyalovchi fanlararo yondashuvni ta'lim amaliyotida keng joriy etish, bu borada innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishni kuchaytirish lozim.

Natijada hududiy badiiy materiallarga tayangan ta'lim modeli ekologik madaniyatni yuksaltirish, yosh avlodni mehnatga hurmat ruhida tarbiyalash, ularning estetik tafakkurini rivojlantirish hamda milliy o'zlikni anglash jarayonini chuqurlashtirishda samarali xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Rasulov, D. Ekologik madaniyat va zamonaviy san'at. T.: Istiqlol nashriyoti, 2021.
2. Khayrov, R. Z. U. . (2025). The Role of Drawing and Painting in the Training of Future Teachers of Fine Arts. International Journal of Formal Education, 4(7), 41–48. Retrieved from <https://journals.academiczone.net/index.php/ijfe/article/view/5420>.
3. Yorlaqova Malika Ahmad qizi/Jumaboyev Nabi Pardaboyevich. (2025). Sirdaryo viloyatining dehqonchilik hayoti zamonaviy o'zbek tasviriy san'atida badiiy talqin etilishi. Iqro indexing, 18(01), 1058-1061. <https://worldlyjournals.com/index.php/IFX/article/view/16470>.
4. Alimjanovna Y. S. The Important Significance of Introducing Students to Artists' Creations in Circle Classes (Ural Tan-sikbaev) //Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL). – 2024. – T. 3. – №. 1. – С. 9-9.
5. Xudoyorov Shodiyor Ziyodullo o'g'li,/Xayrov Rasim Zolimxon o'g'li. (2025). Tasviriy san'at vositalarida sirdaryo viloyati obidalarining badiiy talqini va estetik ifodasi. Iqro Indexing, 18(01), 1053-1057. <https://worldlyjournals.com/index.php/IFX/article/view/16469>.
6. Pardaboevich, Jumaboyev Nabi. "The Application Of Eastern Philosophical Aesthetic Concepts In Artistic Education And Their Interpretation In Pedagogical Research." Pedagogik islohotlar va ularning yechimlari 14.01 (2025): 218-222.
7. Pardaboevich, Jumaboev Nabi. "Beauty And Moral Education In Eastern Pedagogy: Opportunities For Application In The Process Of Artistic Education. Iqro Indexing, 16 (01), 170-172." 2025,
8. Karshiboeva D.B. The Importance Of Innovative Methods In Teaching Composition // Экономика и социум. 2025. №3-1 (130). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/the-importance-of-innovative-methods-in-teaching-composition>.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.